

Tudi o sodelovanju s komunisti smo se pri nas že dovolj prerekali in kakor kaže, se še bomo, vendar naša revija za to ni primerno mesto. Vsekakor pa je Gosar preveč izvajal iz dejstva, da govori papež vedno le o sodelovanju s komunizmom, ne pa s komunisti.

Na očitke, ki jih je Gosar navedel A. Ušeničniku, je Ušeničnik odgovoril v »Mladih borcih« (l. IV., št. 29).

Glede oblike bi pripomnil, da moti to, da je le preveč razprtega tiska, ki postaja tako nepregleden. Boljše bi tudi bilo, če bi bilo besedilo okrožnice v drugačnem tisku (n. pr. ležeči tisk). Nadalje ne vidim razloga, zakaj bi se v slovenskih delih izogibali črke č, kadar uporabljamo abecedo za naštevanje (str. 130). V splošnem in v celoti pa pomeni delo v našem socialnem slovstvu prijetno dopolnilo dosedanje slovenske socialne literature. Rudolf Čuješ.

Okrožnica Pija XI. Quadragesimo anno. O obnovi družabnega reda. Prevedel in razložil dr. Aleš Ušeničnik, Naša pot XXI. 1940.

Namen Kristusove ustanove sv. Cerkve je, da vodi ljudi k njihovemu končnemu namenu, k blaženstvu v Bogu. Ta naloga je povsem svojstvena naloga Cerkve, ki ima za izvrševanje te naloge tudi vsa potrebna sredstva. V doseg tega namena daje predpise in zapovedi, ki so za vernike obvezne, in deli zakramente in milosti.

Toda človekovo ravnanje obsega tudi mnogo stvari, ki se neposredno ne nanašajo na njegov končni namen. Tukaj prepušča Cerkev človeku svobodo, dokler ravna tako, da svojega končnega namena ne izpostavlja v nevarnost. Teoretično je možno postaviti povsem določno mejo med delokrogom, ki je svojski Cerkvi, in med onim, kjer prepušča Cerkev človeku svobodo. To mejo je papež tudi sam točno označil v okrožnici Quadragesimo anno, kjer pravi: »A nikakor se ne more odreči (Cerkev) od Boga ji izročeni službi, da avtoritativno sodi, ne o tehničnih rečeh, za kar nima ne primernih sredstev in sploh ne poslanstva, pač pa o vseh tistih vprašanjih, ki se nanašajo na pravost in nje pravec. Glede tega je Nam izročen zaklad resnice in nad vse resnobna naloga, da nravni zakon objavljamo, razlagamo in tudi, bodi prilično ali neprilično, z opomini naglašamo. Le-to je podvrglo in podredilo socialni red in tudi gospodarske zadeve Naši vrhovni sodbi.« (41) Praktično pa je pravo mero vedno zadeti mnogo težje. Tudi med katoličani se dobe nekateri, ki žele, da bi jim dala Cerkev kar najbolj podrobno izdelan načrt za novo ureditev družbe, dočim skušajo drugi obseg cerkvenih izjav kar najbolj zožiti.

Kljub vsem tem težavam pa se papeži nikdar niso obotavljali vedno ob pravem času zastaviti svoje odrešilne besede. Tako je papež Leon XIII. izdal l. 1891 okrožnico Rerum novarum o položaju delavcev, ki je bila tako pomembna, da je postala magna charta delavcev, in tako je tudi Pij XI. sredi iskanja oblik nove ureditve človeške družbe pokazal pot do resnične, trajne in boljše ureditve človeške družbe v okrožnici Quadragesimo anno.

Slovenci smo že prav kmalu dobili prvi prevod te okrožnice. Prevedel jo je dr. Ušeničnik v Času (1931); izšla je tudi v posebnem odtisu z 22 stranmi avtorjevih opomb. Ker pa silijo razmere današnji doraščajoči rod, da se vse

bolj živo zanima za pereča socialna in gospodarska vprašanja, se je začutila močna potreba po novi in priročnejši izdaji okrožnice, ki bi bila opremljena tudi z obsežnejšim komentarjem in bi navajala tudi slovnstvo za nadaljnji študij.

Tej potrebi sta skušala odpomoči dr. A. Ušeničnik in pa založnica Naših poti. Tako smo dobili v prikupni obliki nekoliko izboljšan prvotni prevod okrožnice, ki ga je U. opremil še z izčrpnim komentarjem. V komentarju je zbranih mnogo zanimivih in tehtnih misli; v njem zasledimo tudi nekaj večjih odstavkov, tako točno navedbo socialnih okrožnic Leona XIII., ki jih je izdal pred Rn, obsežnejše odstavke o strokovnih organizacijah, o kapitalu, o marksizmu, o družinskih plačah, o stavki, o korporaciji ter o krščanskem socializmu.

Tudi nova izdaja okrožnice je urejena kot okrožnica sama v posamezne večje dele: v uvod; v prvi del, ki opisuje dobrote, ki so potekle iz okrožnice Rn; v drugi del, ki prinaša avtoritativna pojasnila in dopolnila te okrožnice (tu so rešena vprašanja o cerkveni oblasti razsojati v socialnih in gospodarskih vprašanjih, o zasebni lastnini, o odnosu med delom in kapitalom, o odrešitvi proletarcev, o pravičnih plačah) in zahtevo po preosnovi družbenih ustanov v smislu korporativizma; in v tretji del, ki opisuje velike spremembe, ki so se dogodile, odkar je Leon XIII. izdal svojo znamenito okrožnico. V tem delu je tudi papeževa obsodba krščanskega socializma. Poudarek tega dela pa je vsekakor jasno postavljena ugotovitev, da je zaman vse obnavljalno delo, če ga ne bomo zgradili na obnovi človekove nravi. Najprej mora postati človek boljši, potem bodo postale boljše tudi človekove ustanove.

Prevod se od prvega le malo razlikuje. Med drugim je izraz »korporacije« v naslovu k 81. odstavku okrožnice nadomestil nov izraz »stanovi«; tudi v komentar je U. vpletel in razširil misli, ki jih je podal že v svojem prvem komentarju k prvemu prevodu okrožnice.

Ob prebiranju novega prevoda se mi je vzbudilo nekaj želja in opomb, ki jih tukaj navajam.

Pri navajanju slovnstva (str. 43/44) bi bilo želeli, da bi bile navedene tudi letnice in kraji, kjer so dela izšla. Trditev, da je za proletarce bistvena značilnost brezdomnost (str. 117), se mi zdi nekoliko pretirana. Saj bi potem morali velik del prebivalstva šteti po tem znaku med proletarce in tudi ne bi bilo izgledov, da proletarce odrešimo; danes si je namreč komaj mogoče zamisliti, da bi se mogel uresničiti ideal, da bi imel vsak delavec svoj lasten dom. Ko govori U. na str. 148 o »organičnem« pojmovanju države, mislim, da bi bilo potrebno tukaj vsaj na kratko omeniti stališče, kakor ga je jasno očrtal v Sociologiji. Danes namreč zopet prevladujejo sile, ki pospešujejo kar največjo podreditev posameznika družbi. Zato je prav, da vedno, kadar poudarjamo proti atomističnemu individualističnemu pojmovanju družbe analogije z organizmom, obenem vedno tudi izrečno opozorimo na nevarnosti organicističnega pojmovanja družbe, ki jemlje posamezniku njegovo lastno osebno vrednost in ga popolnoma podreja družbi. Trditev, da je italijanska Carta del lavoro zakon (str. 169), ni povsem točna. Po razsodbi delovnega sodišča v Trstu z dne 18. XI. 1936 je namreč C. d. l »osnovno politični akt,

program za bodočo zakonodajo, toda ni državni zakon; zato se načela, ki jih vsebuje, ne morejo smatrati kot splošna pravna načela, ker so ta prave zakonske norme, molče vsebovane v pravnem sestavu, in jih je treba iskati izključno v pozitivno pravnem redu» (navedeno po dr. Žebotu: Korporativno narodno gospodarstvo, str. 72/73). Prav tako ni točno, da rešuje država spore (str. 175). Za reševanje teh sporov so določena »delovna sodišča«, ki so odseki poedinih apelacijskih sodišč. Sodijo v zboru 5 članov; od teh so 3 redni apelacijski sodniki, 2 pa izvedenca v vprašanih proizvodnje in dela, ki pa morata imeti vseučiliško diplomo. Proti razsodbi tega sodišča so dopustna redna pravna sredstva (prim: dr. Žebot, n. n. m. str. 121). Pri navajanju na str. 176. bi bilo vsekakor treba omeniti tudi ekonomo. U. uvršča sicer ekonomsko vedo v sociologijo, vendar jo bo že treba priznati kot samostojno znanstveno panogo. Nadalje bi opomnil, da je naslov v opombi na str. 10. le nekoliko presplošen in zato načelno morda kdaj tudi neupravičen. Glasi se: »Kdor nauke okrožnice odklanja, smrtno greši.« Upravičena se mi zdi stilizacija, kakor jo navaja besedilo komentarja, da namreč smrtno greši, kdor nauke okrožnice »prezirljivo odklanja«. Sicer priznam, da pripada sodba o tem moralistom, ne pa laikom, toda sklicujem se na sestavek dr. A. Odarja o veljavi cerkvenih odlokov, ki je izšel v isti zbirki (N. P. III), kjer pravi: »Če pa imam resne in utemeljene pomisleke proti okrožnici, take namreč, ki jih cerkveno učiteljstvo ni upoštevalo ali po mojem mnenju vsaj zadostno ne, morem te pomisleke sporočiti cerkveni oblasti, a privatno in dostojno. Če pa so bili o kakem prepornem vprašanju, kot n. pr. o vrednosti dela, razlogi za in proti, Cerkev pa je potem vprašanje rešila, se seveda moram ukloniti cerkveni rešitvi, zakaj papeške okrožnice, da zopet omenim, ne gre istovetiti avtoriteti kakega avtorja ali knjige. Če pa sem zadevo dalje premišljeval in sem uverjen, da se Cerkev moti, me seveda nihče ne more siliti, da bi se po notranje uklonil temu, kar imam za zmoto. Na zunaj bom v takem skrajno izrednem primeru zaradi spoštovanja do cerkvene avtoritete molčal...« (Naša pot III., str. 15.)

Ker je delo namenjeno predvsem dijaštvu, bi bilo še zlasti treba skrbno upoštevati določbe novega pravopisa. Večkrat se ponavljajo: zaželjen (prav: zaželen), obe struji sta udarili ena na drugo (prav: druga na drugo), kakorkoli (prav: kakor koli), takozvan in takoimenovan (prav: tako zvan in tako imenovan), 4. skl. ednine os. zaimka srednjega spola je ga, ne pa je (na str. 162., vrsta 19., »ki je ravna«, namesto »ki ga ravna«) itd. Pri navajanju moti tudi nekoliko to, da vrstice v komentarju niso popolnoma vzporedne v obeh stolpičih.

Toda to so malenkosti, ki vrednosti dela ne morejo zmanjšati. Kdor se ne bo zadovoljil samo z Gosarjevim Socialnim naukom Cerkve, kjer so vsebinsko združene okrožnice Rerum novarum, Quadragesimo anno in pa Divini Redemptoris, ampak se bo hotel še bolj poglobiti v preučevanje okrožnic, zlasti Qu. a., mu bo ta knjižica odlično služila.

Prihodnje leto bo poteklo deset let, odkar imamo to veliko okrožnico. Mislim, da ne bi bilo napačno, če bi nam za to obletnico, ki ne bo smela tako mimo nas, preskrbela Leonova družba izčrpen seznam vseh domačih in

važnejših ter dostopnih tujih, na krščanskem svetovnem nazoru temelječih socialno filozofskih, socioloških, gospodarskih in socialno političnih knjig, brošur in razprav v revijah.

Rudolf Čuješ.

G. Trinko: Storia politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia. Istituto delle edizioni accademiche, Udine. Tipografia D. Del Bianco e Figlio. Udine 1940 — XVIII. Str. 156. Cena broš. 20 lir.

Izza beograjskega sporazuma prihaja prijateljsko razmerje med Jugoslavijo in Italijo vedno bolj do veljave, kar se kaže v političnih, gospodarskih in končno tudi v kulturnih odnošajih. Glede teh moremo reči, da se je prav v zadnjih letih v Italiji mnogo storilo. Pomislimo le na Istituto orientale v Rimu in na njegove edicije, na slavistične stolice v raznih univerzitetnih mestih, zlasti v Padovi, na razstavo italijanske knjige, na razstavo slik, na številne prevode iz našega leposlovja, v katerega se vživljajo prof. Urbanaz, Cronia, Maver, Salvini itd., pri čemer tudi ne smemo pozabiti na institute, ustanovljene v zadnjem času, da bi posredovali kulturno zblizanje in nas uvajali v vekovno snovanje italijanskega duha. Kakor se mlajši italijanski rod zanima za naše kulturne prilike, so mu le še oddaljene in jih ne more prikazati v vsej njihovi organski rasti, za kar je pač treba dolgega časa in študija. Nestor slavističnega znanja v Italiji je pa naš msgr. Ivan Trinko, profesor v Vidmu, beneški Slovenec, ki že nad pol stoletja zasleduje naša kulturna pota in jih motri kot vsestransko prodiren duh, saj je pesnik, pisatelj, zgodovinar, filozof in še slikar in glasbenik. Kje je že čas, ko je prevajal Prešerna, Stritarja, Gogolja itd.! Če kdo, potem je bil Trinko najbolj poklican, da razgrne in pokaže svojim sodržavljanom sliko kulturne Jugoslavije »v prepričanju, da opravlja dobro delo, k čemur so ga opogumili dobri odnošaji prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo in ker je prav, da se prijatelji spoznajo v vsakem pogledu« (str. 7), ko se doslej niso. Čeprav so v zadnjem času »parecchi studiosi italiani« se začeli hvalevredno zanimati za južnoslovanske jezike in njihovo moderno, vendar še nimajo dela, ki bi zajelo vse kulturno življenje jugoslovanskih sosedov, »često slabo prikazanih in po krivici omalovaževanih«, pravi avtor v uvodu, v katerem označuje svoje delo kot »skromen poizkus«, ki naj nas postavi v lepšo luč in naj bo droben prispevek k poglobitvi prijateljstva med obema narodoma.

Razpored obravnave snovi je Trinko podal že v naslovu. Najprej obdela politično zgodovino vseh treh jugoslovanskih narodov, in sicer tako, da prvo v uvodu v strnjeni obliki pokaže najstarejšo skupnost Slovanov, njihovo grupacijo po preseljevanju in njihovo posebnost združnega življenja z edinstvenim obredom slovenskega ustoličevanja na Gosposvetskem polju. (Prenotazioni storiche, str. 11—14.) Preden preide pisatelj k zgodovini Srbov in Hrvatov, pokaže v lapidarno stisnjenem sestavku (str. 17—18), da so bili Srbi in Hrvati enota, ki se je začela cepiti v zgodovinskem času ne zaradi različnosti jezika, ampak zaradi različnosti teritorija, k čemur se je pozneje pridružila še politična in verska orientacija. Temu sestavku sledi zgodovina Hrvatske (Storia della Croazia str. 21—40), in sicer od priselitve z označbo prvih političnih tvorb preko Ljudevita Posavskega in vdora Frankov ter sledečih hrvat-